

Murányi István

A Google nemzeti identitása

Bizonyára nem csak számomra jelentett problémát a következő három kérdés: kinek, miről és hogyan lehetne írni Csepeli György kerek évfordulója kapcsán? Ha a címzett csak Ő maga lenne, akkor a réges-régi, vadászkürtön játszott Tomsits Rudolf melódia jutna eszembe (Only for You) – és küldeném a szubjektív e-mailt a keleti végekről. Ebben az esetben nem okozna gondot válaszolni a másik két kérdésre. Azonban ha nem (csak) CS.Gy. az olvasó, akkor a miről és hogyan megválaszolása már korántsem egyszerű.

Legyen egy szabályos és kötelezően személytelen – az ún. tudományosság kritériumainak megfelelő – szaktanulmány? Legyen egy kellően érzelmes, az idő könyörtelenségén meditáló, kissé melankolikus emlékezés a Mester (Cs.Gy.) szociálpszichológia előadásaira? Legyen egy rövid „Isten éltesen, hiszen ez a lényeg” - típusú, könnyednek szánt, ám görcsösen arisztokratikus levélféle? Hát, igazán egyik lehetőséget sem akartam választani – így maradt a kompromisszum (lásd: kognitív disszonancia és annak redukója). A választott témát és formát az alábbi empirikusan verifikált premisszák motiválták:

1. Csepeli György szakmai életének egyik alapvető kategóriája a nemzeti identitás.
2. Csepeli György számára az Internet már régen is (lásd: IHM kitérő előtti idők) több volt, mint egy professzori munkaeszköz.
3. Az elmúlt (és az eljövendő bolognai) évtizedekben nehéz lesz olyan, a nemzeti identitás témáját érintő szakdolgozatát (PhD disszertációját, kutatási beszámolóját, évfolyamdolgozatát) készítő hallgatót találni széles kis hazánkban, aki nem hivatkozna a Mester (Cs.Gy.) valamelyik munkájára.

A fentieket figyelembe véve játszottam el a gondolattal: mi lenne, ha a csak az Internet, pontosabban a jó öreg Google lenne a segítségére annak a (képzeltbeli) diáknak, aki a nemzeti identitásról szeretne minél többet megtudni? Hallgatónk – lustaság vagy időhiány miatt, ez most lényegtelen - első nekifutásra nem „célzottan” keresne, azaz nem szűkítené a Google keresés mezőjét. Így az eredeti kérdés ekképpen módosul: hogyan jelenik meg a nemzeti identitás fogalma az Interneten?

Első lépésként beütöttem a „nemzeti identitás” szavakat, majd 0.03 másodperc múlva kb. 141.000 magyar nyelvű találatból lehetett válogatni. Ha igaz a Google keresési logikája (a leggyakrabban keresett oldalak alapján „rangsorol”), akkor a kiválasztott első ötven találat jól képviseli – a leginkább elterjedt kereső alapján – 2005. november 11-én az Internet nemzeti identitással kapcsolatos magyar nyelvű információit.

Második lépésben kimásoltam ötven találat minden oldalát (összesen 505 oldal) és elszörnyedtem: folyóiratban közölt szakcikktől, rádióriporton keresztül könyvismertető ugyanúgy előfordult, mint konferencia-beszámoló vagy köztársasági elnöki (Kína) beszéd. A műfaji és az eredeti forrás médiumot tekintve egyaránt elképesztő kavalkádból egyetlen kiút tűnt elfogadhatónak: hagyom így az egészet, csupán a terjedelmet fogom csökkenteni.

A harmadik lépésben – fáradtságos és igen türelmes munkával – minden találatból csak azokat a mondatokat másoltam át egy újabb fájlba, amelyek tartalmazták a „nemzeti identitás” kifejezést. Az ily módon nyert csupán 20 oldalnyi (231 mondat) szövegtörzset már elemezhető

terjedelműnek bizonyult. Felhasználva az ATLAS-ti szövegelemzést segítő program kínálta lehetőségeket, az elemzés roppant egyszerű stratégiája során azzal a feltételezéssel éltem, hogy a nyájas és tisztelt olvasó számára evidencia Csepeli György szakirodalmi munkássága. Három olyan problémakörre koncentráltam tehát, amelyek részletesen olvashatók a Mester (Cs.Gy.) könyveiben:

- a nemzeti identitás értelmezése
- a nemzeti identitás kialakulása
- a nemzeti identitást alakító tényezők

Az eltérő súlycsoport ellenére bizonyára érdekes lenne a tartalmi összehasonlítás (Csepeli versus Internet) is, de ennek szellemi izgalmát felkínálom az érdeklődő olvasóknak. Az egyelőre még nem meghatározott díjazás ellenében a rövid (kb. egy ív terjedelemben, kettős sortáv, széles margó) válaszokat a következő e-mail címre várom: muranyi@chello.hu. (A főszövegben hivatkozott megállapítások forrás-megjelölés nélkül szerepelnek a lábjegyzetekben.) További bónusz ajándékok és (még) 25 százalékos ÁFA-val számolt kiegészítő díjazás jár a források megkeresésért – igaz, hogy óriási segítséget jelent, hogy a függelékben közlöm az oldalak elérhetőségét... A még nem meghatározott fődíj megszerzésének feltétele annak a szövegrésznek a felfedezése, amely a Mester (Cs.Gy.) szövegszerkesztőjéből származik.

A nemzeti identitás értelmezése

Produktum/végeredmény: a nemzet, nemzeti lét, nemzethez tartozás, a nemzetépítési folyamatok, a nacionalizmus, a kultúra terméke, történeti narratívumok újraértelmezése

- *A nemzeti identitás a nemzet olyan produktuma, amely megkülönbözteti más nemzetektől¹, a nemzeti lét mellékterméke, ahhoz képest másodlagos.² A nemzetépítési folyamatok végeredménye³, a nacionalizmus egyik végterméke.⁴ A nemzethez hasonlóan a nacionalizmuson, modernitáson és a nemzet- valamint az államépítésen belül értelmezhető⁵. Történeti narratívumok újraértelmezése a mindenkor hatalom részéről és érdekében.⁶ A nemzeti identitás meghatározásának egyik módja a nemzet szerves struktúráként történő értelmezése, ahol a nemzet nyelv-és szokásközösség. A másik szerint a nemzet azonos eredetű közösség, míg egy harmadik opció szerint a nemzet és a nacionalizmus a kultúra terméke.⁷*

Adottság: csoportok számára adott létező

- *A nemzeti identitás minden ember és csoport számára létezik⁸, természetes adottság minden nemzeti csoport számára.⁹*

Érték és/vagy tudás : kulturális és közösségi

- *A nemzeti identitás a kulturális értékek azonossága, támaszkodva a közös nyelvre és történelemre.¹⁰ A közösségi (haza) értékek és gyökerek ismerete¹¹. A személyiség értékvilágának és kulturális beállítottságának szerves része, érték melynek tudatosítása képzettség függő¹², alapja a kulturális kohézió.¹³ Az identitás „szituacionalista-instrumentalista” felfogása, amely nem tesz különbséget a nemzeti és etnikai identitás között: a kapcsolódó tudáskészletek, érzelmi attitűdök és értékek nem állandóak és statikusak.¹⁴*

Identitás-elem: személyes identitás/ én-rendszer része

- *A nemzeti identitás az én-rendszer azon része, amely a nemzeti-etnikai csoporthoz tartozás élményéből származik¹⁵. A személyes identitás kiemelkedően fontos része.¹⁶*

Közösséghez-csoportozás: nyelvi és kulturális tudat, élmény, érzet, preferencia

- *A nemzeti identitás a nyelvi, kulturális nemzeti közösséghez való tartozás tudata¹⁷, elsősorban érzetként értelmezhető.¹⁸ Egyszerre jelenti az állampolgárságot, az ország-loyalitást, együvé tartozás érzését, a szülőföld szeretetét, az anyanyelvet és a nemzeti kultúrát.¹⁹ A nemzeti identitás közös sorson és érdepreferencián alapul.²⁰*

Definiálhatatlan: nem egyértelmű, elméleti kerettől függő

- *A fogalom egyfajta furcsa szófecsérlés, azonos jelentésű szavak ismétlése²¹, amely nem egyértelmű²² és – a nemzethez hasonlóan – vitatható²³, különböző szövegkörnyezetben fordul elő.²⁴ Nem a fogalom a lényeges, hanem milyen elméleti keretben értelmezhető.²⁵*

A nemzeti identitás kialakulása

Modernitás időszaka: modernizáció és nacionalizmus

- *A nemzeti identitás fogalma a huszadik században jelent meg²⁶, a modern kor terméke, szoros összefüggésben a nacionalizmussal.²⁷ A 19. század történelmének célja a nemzeti identitás megalapozása.²⁸ A társadalmak nemzeti elv szerinti szerveződésének eredménye a nacionalizmus korában.²⁹ A (többségi) nemzeti identitás megteremtését a modernizációs folyamatok és a nacionalizmus generálják.³⁰ A (finn) nemzeti identitás kialakulásának időszaka a XIX. század második felétől az 1910-es évekig terjedő időszak.³¹ A nemzeti identitás tizenkilencedik századi széles körben történő kialakulását a közoktatás elterjedése, az általános katonai szolgálat, a nemzeti nyilvánosság és az infrastrukturális fejlődés segítette.³² A nemzeti identitás kifejlesztésében a modernitás táplálta nacionalizmusnak van szerepe.³³*

Nemzetépítési folyamat eredménye: intézményesülés

- *Nemzetépítési folyamat egyik eredménye³⁴, végeredménye.³⁵ A nemzetépítés nélkül nincs nemzeti identitás.³⁶ Kialakulása a nacionalizmus és a nemzetek kialakulásához kapcsolódik.³⁷ A nemzeti identitás egy bizonyos nemzetfelfogás intézményesülésének eredménye.³⁸ A (többségi) nemzeti identitás kialakulása együtt jár a nemzetállami keretek és intézményrendszer kiépítésével.³⁹*

Függetlenség és elnyomás: politikai motiváció

- *A nemzeti identitás kialakulásában az önálló állami létért, függetlenségért való harcnak meghatározó szerepe volt⁴⁰, megteremtése politikai cél volt.⁴¹ Az elnyomás alatt erős*

nemzeti identitástudat fejlődhet ki.⁴² A roma nemzeti identitás kapcsolódhat az üldöztetés hagyományán alapuló közös múlthoz.⁴³

Nemzetén túli nemzeti identitás: új nemzeti identitások, poszt-nemzeti identitások kialakulása

- *A poszt-nemzeti kollektív identitások kialakulásának feltétele: a nemzet javarészt képzeletben van jelen, túl téren és időn.⁴⁴ Az új nemzeti identitások kialakulása érdekében korlátozni kellene a globális televíziók fogyasztását.⁴⁵ Az objektív feltételek önmagukban teremtenek egyfajta nemzeti identitást.⁴⁶ A nemzeti identitás keletkezése folyamatos és dialogikus jellegű⁴⁷*

A nemzeti identitást alakító tényezők

Vallás és vallásosság

- *A szekularizáció fontos elemét iktatja ki a nemzeti identitásnak.⁴⁸ A vallás elutasítása valószínűsíti a nemzeti identitás elutasítását. Az inzertív vallásosság az érzelmi és elkötelezett identitáshoz kötődik.⁴⁹ Az aktív vallásosság a nemzeti identitás mélyebb és aktívabb formájával jár együtt.⁵⁰*

Média

- *A globális fogyasztói identításban érdekelt piaci erők egyre erőteljesebben jelennek a médiumokban, hatásuk nagyobb a nemzeti identitásra, mint a civil szférának vagy az államnak.⁵¹ A nemzeti identitás elmélyítésében a televíziónak, mint a legnagyobb hatású médiumnak nagy a szerepe.⁵²*

Szocializációs faktorok

- *A származás, család és a szocializáció hatása mennyire határozza meg a nemzeti identitást.⁵³ A gyerek nemzeti identitását a szülők meghatározhatják.⁵⁴*

Irodalom

- *A magyar nemzet, mint kultúr-nemzet esetében a történelmi regényeknek megnövekedett szerepe volt a nemzeti identitás formálásában.⁵⁵ A regények leginkább érzelmek, azonosulások révén hatnak.⁵⁶*

Történelem / történelmi ismeretek

- *A történelmi tudásnak és az illúzióktól mentes és kritikai tudomány eredményeinek kell a nemzeti identitást formálni.⁵⁷ A történelem feladata a nemzeti identitás formálása.⁵⁸ A történelmi ismeretek támasztják alá, igazolva a nemzeti lét létjogosultságát.⁵⁹ A történelmi tudáskészlet része a nemzeti identitásnak (svábok).⁶⁰ A tényeken alapuló szövegeknek lényeges szerepe van a nemzeti identitás formálásában.⁶¹*

Globalizáció

- *A modernizáció, a globalizáció a konkurens identitások lehetőségét nyújtják.⁶² A globalizáció folyamata gyengíti a nemzeti identitást.⁶³ Az etnikai, nemzeti identitás nem szorult háttérbe a globalizáció korában.⁶⁴*

Politikai tényezők

- *Politikai és kulturális elitek által kialakított intézményrendszer.⁶⁵ Politikai beszéd formálhatja a nemzeti identitást.⁶⁶ A nemzetállamon belüli politikai erők kulturális hegemoniateremtő képessége határozza meg a nemzeti identitás tartalmát.⁶⁷*

Intézmények

- *A rendszerváltozások együtt járnak a nemzeti identitás újra-meghatározásával és az új identitást közvetítő intézmények létrehozásával.⁶⁸ A folyamatok, intézmények szerepe a nemzeti identitás alakításában.⁶⁹*

Jelképek, minták

- *Kelet-Közép-Európában a nemzeti identitás jelentősége a kommunista rezsimnek nacionalizmus és annak jelképeinek felszámolásával szorosan összefügg.⁷⁰ A pozitív nemzeti identitás kialakítását azonosulási minták segítik⁷¹ A történészek saját identitásukból kiindulva vizsgálták a nemzeti identitást.⁷²*

FÜGGELÉK

1. <http://www.mezohir.hu/2003-01/14.html?/311414/f3/>
2. <http://pastfo.rel.u-szeged.hu/tomka/pdf/gereben.pdf>
3. <http://www.bohumildolezal.cz/mg/mgu005.htm>
4. <http://www.radio.hu/read/90384>
5. <http://www.radio.hu/read/90703>
6. <http://www.oki.hu/cikk.asp?Kod=1997-10-ta-Hunyadi-Nemzeti.html>
7. <http://www.matud.iif.hu/03jan/vincze.html>
8. <http://ujember.katolikus.hu/Archivum/2002.09.22/0501.html>
9. <http://beszelo.c3.hu/97/10/mink.htm>
10. <http://www.ahet.ro/belso.php3?name=971&action=cim>
11. http://www.provincia.ro/cikk_magyar/c000302.html
12. <http://www.hhrf.org/kisebbssegkutatas/1999-/5.htm>
13. <http://www.valosagonline.hu/index.php?oldal=cikk&cazon=623&lap=0>
14. <http://beszelo.c3.hu/02/0910/19varadi.htm>
15. <http://www.folkline.hu/kiadvanyok/siikala.html>
16. <http://emc.elte.hu/~metropolis/9701/LAG1.html>
17. http://www.iwm.at/index.php?option=com_content&task=view&id=274&Itemid=451
18. <http://www.roc-taiwan-hu.com/policy/20000302/2000030209.html>
19. <http://www.es.hu/pd/display.asp?channel=KRITIKA0535&article=2005-0905-2305-31HHRN>
20. <http://www.matud.iif.hu/03jan/laszlo2.html>

21. <http://www.es.hu/pd/display.asp?channel=PUBLICISZTIKA0444&article=2004-1102-0958-08DVQA>
22. <http://www.valtozovilag.hu/t365/tux0628.htm>
23. <http://www.ahet.ro/belso.php3?name=212&action=cim>
24. <http://talaljuk-ki.hu/index.php/article/articleview/124/1/48/>
25. <http://www.vjrktf.hu/kszk/ks981104.htm>
26. <http://www.amarodrom.hu/archivum/2001/0101/text10.htm>
27. http://www.szochalo.hu/index.php?p=news&news_id=2581&SZHID=502a5a46eadf181fbfe023f2369bf063
28. <http://www.oki.hu/cikk.php?kod=1999-07-eu-Tobbek-Europat.html>
29. <http://www.neprajz.hu/cifraszor/html/polgari.html>
30. <http://www.pragaitukor.com/archive/pt200303/t05.php>
31. <http://www.google.com/search?q=cache:TMxhe1WWYNIJ:www.univpecs.hu/index.php%3Fdata%3Dalla>
32. http://www.kik.ro/Varad_archivum/Varad_8_szam/varad_8_szam_24.html
33. http://www.provincia.ro/cikk_magyar/c000199.html
34. <http://mathom.dura.hu/mszeib/diakok/stumpf.htm>
35. http://www.neumann-az.hu/tei/educatio/educatio/1997osz/review/szeml_hu.html
36. <http://archiv.meh.hu/nekh/Magyar/990318szl.htm>
37. <http://www.mtapti.hu/mszt/1992/benda.htm>
38. <http://www.fok.hu/szake/050910/etnocentr.html>
39. http://www.argus.hu/2001_03/ta_pomogats.html
40. <http://hjem.get2net.dk/hamv.laz/KerekasztalGlobali.html>
41. <http://www.finland.hu/doc/hu/finfo/kulttuuri.html>
42. http://www.jyu.fi/hungkong/pub_jankovics_hu_round.htm
43. <http://www.mtapti.hu/mszt/20003/erdei.htm>
44. <http://www.magyarhirlap.hu/cikk.php?cikk=96792>
45. <http://mek.oszk.hu/02100/02152/html/06/98.html>
46. <http://www.te.hu/?page=szemle&id=125&archiv=&ev=>
47. <http://w3.externet.hu/~tavlatok/6304media.htm>
48. <http://www.uni-miskolc.hu/city/Olvaso/ujholnap/98januar/veress.html>
49. <http://www.nol.hu/cikk-proxy2/363875/>
50. <http://netlevel.netpeople.hu/cikk.php?c=176>

JEGYZETEK

¹ „A nemzeti identitásnak” valami olyannak kell lennie, amit a nemzet egyedül alkot, egyénivé teszi, a többitől megkülönbözteti.”

² „Valójában a nemzeti identitás a nemzeti léthez képest származékos, másodlagos, annak valamiképp mellékterméke.”

³ „Amit mi nemzeti identitásnak nevezünk, az többek között a nemzetépítési folyamatok végeredménye.”

⁴ „Ha elfogadjuk, hogy a nemzeti identitás a nacionalizmus egyik végterméke, fel kell vetnünk azt a kérdést, hogy más folyamatok milyen identitásokhoz vezetnek.”

⁵ „Ezért nézetem szerint mind a nemzet, mind a nemzeti identitás kérdése csupán a nacionalizmuson, a modernitáson, a nemzetépítésen és az államépítésen belül értelmezhető.”

⁶ „A nemzeti identitás – a szerző kissé cinikus megfogalmazásában – nem más, mint folyamatos újraértelmezése, újraszervezése a nagyobb nemzeti, történeti narratívumoknak a mindenkori kormány(hatalom) által és érdekében.”

⁷ „Kijelenthetjük, hogy a román történészek három opciói képviselnek a nemzeti identitások meghatározásával kapcsolatban: - azok a történészek, akik a hagyományos romantikus eredet tételének hívei, szerves struktúráként fogják fel a nemzetet, amely a nemzeti géniusz (Volksgeist)

megnyilvánulása nyomán alakul ki; ebben az esetben a nemzet sajátos jegyei a nyelv- és szokásközösség. Az ilyen megközelítést kedvelő történészek tradicionalisták, akik megpróbálták félretenni a marxista fogalomalkotást; - a kelet-európai, mindenekelőtt etnikai nemzetmodellt szem előtt tartó történészek; szerintük a nemzet olyan közösség, amelynek eredete közös; egy kulturális tradíciók kormányozta képzeletbeli nagy család, híres elődökkel; - úgy tűnik, a liberális történészeket elszedítették Benedict Anderson demonstrációi; szerinte a nemzet és a nacionalizmus a kultúra

termékei, és összetartást szülnek. A nemzetközösség képét orizontális, testvéri típusú kapcsolatrendszernek tartják, amelyen belül lehetővé válik a végső áldozat (a legmagasabb lojalitás kifejezése)”

⁸ „Politikusok, értelmiségiek szövegeikben adottnak, minden ember és csoport számára létezőnek tekintik a nemzeti identitást.”

⁹ „Mindezen az értendő, hogy minden egyénnek van nemzeti identitása, illetve hogy minden nemzeti csoport rendelkezik valamilyen identitással, amely természetesen értékes.”

¹⁰ „Elfogadjuk azt a közkeletű értelmezést, amely a nemzeti identitást (nagyraoszt a közös nyelvre és történelemre támaszkodva) a kulturális értékek azonossága alapján határozza meg.”

¹¹ „Ők a családban a kommunista diktatúra idején is megőrizték nemzeti identitásukat. Ismerik gyökereiket, kisebb és nagyobb közösségük értékeit, így a hazáét is.”

¹² „Vizsgálati eredményeink szerint tehát a nemzeti identitástudat nem valamiféle külsődleges dísz, hanem szerves tartozéka az emberi személyiség értékvilágának és kulturális beállítottságának; olyan érték, amelyet (különösen kisebbségi helyzetben) épp a tanultabb és olvasottabb rétegek képviselnek és tudatosítanak leginkább.”

¹³ „Bármilyenek legyenek is azok a hatások, amelyeket (legalábbis a nyugati világban) a napjainkban zajló társadalmi-kulturális szabványosítás, és a nacionalista szennvedélyek által teremtett határok áthágása iránti vágy vált ki (pl. az európai egység terve), a világ geopolitikai szemszögéből nézve államnemzetekbe szerveződik, a nemzeti identitás alapja a kulturális kohézió: így árnyalatnyi módosításokkal értékállónak bizonyul az az elképzelés, hogy a filmtörténetet országok szerint oszthatjuk fel.”

¹⁴ „Ennek egyik kulcsa az identitás "szituacionalista-instrumentalista" felfogása, amelynek értelmében az etnikai és nemzeti identitáshoz kapcsolódó tudáskészletek, az érzelmi attitűdök, értékek nem állandóak és statikusak, hanem a térben és időben eltérő helyzetekből fakadó elvárásokhoz igazodva különböző módon, intenzitással és arányban mobilizálódnak, tesznek szert jelentőségre.”

¹⁵ „Az alábbiakban a "vertikális" szintek közül a nemzeti identitás fogalmát emeljük ki, amelyet Pataki Ferenc magyar szociálpszichológus így definiált: "A nemzeti identitás én-rendszerünknek az az összetevője, amely a nemzeti-etnikai csoporthoz (kategóriához) tartozás tudatából és élményéből származik – ennek minden értékelő és érzelmi mozzanatával, valamint viselkedési diszpozíciójával egyetemben.””

¹⁶ „A gondolatmenetből az következik, hogy a nemzeti identitás nem egyszerűen egyik alkotóeleme az ember személyes identitásának (mint például a technőctartás), hanem kiemelkedően fontos alkotóeleme.”

¹⁷ „Az eredeti vagy a kisebbségi fejlődés során anyanemzeti szerepkörbe került nyelvi, kulturális nemzeti közösséghez való tartozás tudata, azaz a nemzeti identitás primátusa a nemzeti kisebbségekként meghatározható közösségek egyik legfontosabb közös jellemzője.”

¹⁸ „Gerő is abban bízta azonban, hogy az „elemző megközelítés értelmezhetővé teszi azt, amit a magyar nemzeti identitás elsősorban érzetként élt és él meg.”

¹⁹ „A nemzeti identitás állampolgárságot, az országhoz való lojalitást, összetartozás-érzést, a szülőföld – Dunabogdány - szeretetét, s a fiatalabb generációk felé haladva egyre inkább az anyanyelvet és a nemzeti kultúrát is jelenti.”

²⁰ „Ez az újfajta nemzeti identitás az új tajvani öntudaton alapul, amely szerint Tajvan érdekei mindenek előtt valóak és Tajvan népének közös a sorsa. Ez a nemzeti identitás fokozatosan minden tajvanit elért és stabil alapot biztosított a politikai fejlődés számára.”

²¹ „A nemzeti identitás fogalma valamilyen furcsa tautológia.”

²² „Mindezek ellenére az identitás, a nemzeti identitás fogalma távolról sem ennyire egyértelmű.”

²³ „Nézetem szerint a nemzeti identitás fogalma az elemzés központi kategóriájaként pont olyan vitatható, mint a nemzet fogalma.”

²⁴ „Általában olyan szövegösszefüggésekben találkozunk ezzel a fogalommal, mint „a nemzeti identitás megerősítése”, „a nemzeti identitás megőrzése”, „az elnyomott nemzeti identitás felszabadítása”, „az irodalom mint a nemzeti identitás letéteményese”, „az anyanyelv mint a nemzeti identitás alapja” stb.”

²⁵ „Legfőbb kérdésem nem az, hogy mi, illetve milyen a nemzeti és a nemzeti kisebbségi identitás, hanem az, hogy milyen elméleti keretben értelmezhető az.”

²⁶ „A nemzeti identitásról is csak körülbelül 200 éve beszélhetünk, természetesen annak hangsúlyozásával, hogy a fogalom csupán a huszadik században jelent meg.”

²⁷ „A nemzeti identitás azonban a modern kor terméke, és szorosan összefügg a nacionalizmussal.”

²⁸ „Emlékezzünk arra, hogy amennyiben a romantikus (Michelet) és pozitivisták (Lavis) történetírás a nemzeti történelemben gyökerezik, annak éppen az az oka, hogy a 19. század történelmének célja a nemzeti identitás megalapozása.”

²⁹ „A nemzeti identitás a nacionalizmus korában alakul ki, amikor is a társadalmak nemzeti elv szerint szerveződnek.”

³⁰ „Mindaddig, amíg a modernizációs folyamatok a saját többségi nemzeti identitás és a nemzetállam megteremtése irányában hatnak, addig a modernitás és a nacionalizmus kéz a kézben jár és egymást serkentve, ösztönözve fejlődnek.”

³¹ „A finn művészet aranykorának nevezett időszak - a XIX. század második fele egészen az 1910-es évekig - a nemzeti identitás keresésének és kimunkálásának periódusa volt.”

³² „Azt, hogy a nemzeti identitás gyökeret vert a tizenkilencedik században Európában a nem privilegizált rétegek közt is, a nemzeti közoktatás elterjedése, az általános katonai szolgálat, az országos napilapokban testet öltő nemzeti nyilvánosság és az infrastrukturális fejlődés - utak, vasutak - segítették elő.”

³³ „A modernitás táplálja a nacionalizmust, mind a nemzeti érzés és identitás kifejlesztése, mind a nemzetállamok létrehozása tekintetében.”

³⁴ „Egy sikeres nemzetépítési folyamat végeredménye, egyebek mellett, a nemzeti identitás megteremtése.”

³⁵ „A nemzetek kialakulását követő nemzetépítési folyamat végeredménye egy bizonyos egyéni és kollektív nemzeti identitás kialakulása.”

³⁶ „Ahol kimaradt a nemzetépítés, ott nem beszélhetünk nemzeti identitásról.”

³⁷ „Az előbbieket alapján levonhatjuk azt a következtetést, hogy a nemzeti identitás kialakulása a nacionalizmus és a nemzetek kialakulásával függ össze, illetve azt, hogy ameddig nemzeti alapon szerveződik a -többségi és kisebbségi - társadalom, addig a nemzeti identitásra való hivatkozással mozgósítani lehet a különböző csoportokhoz tartozó egyéneket az elit által megfogalmazott nemzeti célok érdekében.”

³⁸ „Ezen keresztül intézményesül egy bizonyos nemzetfelfogás, és ennek eredményeként kialakul valamilyenféle nemzeti identitás, amely később mobilizálható.”

³⁹ „Amíg a többségi nemzeti fejlődésben a nemzeti érzés és identitás kibontakoztatása együtt jár a szükséges politikai-jogi keret, tehát a nemzetállami keretek és intézményrendszer kiépítésével, a kisebbség esetében viszont a nemzeti kibontakozásnak ez a két tendenciája szétválk, és ellentmondásos törekvéseket mutat a többségi nemzeti törekvésekkel szemben.”

⁴⁰ „A nemzeti identifikáció szükségletét a térség népeinek egymás közötti vetélkedése is fütötte, de főleg a keleti és nyugati nagyhatalmak (Oroszország, Poroszország, a Habsburgok Ausztriája) között öröklöve próbáltak önálló állami létre, nagyobb függetlenségre stb.”

⁴¹ „Ezeknek a politikáknak a célja a nemzeti identitásnak a megteremtése vagy megerősítése.”

⁴² „A viszonylag liberális osztrák uralom alatt, valamint a lengyel hatóságok ellenében a nyugat-ukránokban erős nemzeti identitástudat fejlődött ki, mely a két világháború között tömeges nemzeti felszabadító mozgalomba torkollott; ezeket a területeket, amelyek nem kevés fejfájást okoztak a hatóságoknak a Szovjetunió csak a második világháború után tudta teljesen bekebelezni.”

⁴³ „A hagyományok ilyen kombinációja "Lowenthal dilemmáját" is fel tudja oldani, oly módon, hogy az üldöztetés hagyománya olyan közösen viselt múltat hoz létre, amelyben a roma nemzeti identitás gyökeres, míg a nacionalista hagyomány a nemzeti identitás megalkotásával realitást biztosít e múlt számára, amely a politikai egységben meghatározott romákhöz tartozik.”

⁴⁴ „Ez pedig nem más, mint a poszt-nemzeti identitás kérdése. Egy hatalmi koncentráció érdekében (ez lehet egy erős állam [USA] vagy a Murdoch-, Disney-, Maxwell-féle új királyságok a globális fogyasztók birodalmában, sőt a kettő bizonyos értelemben össze is fonódhat!) a nemzeti identitás mintájára, mely szerint „egy nemzetnek túl kell nőnie téren és időn, és javarészt a képzeletben kell lakoznia”, és hogy a szétszórtan élő csoportok elméjében ott éljen a közösségük képe, kialakíthatóak – kialakulnak – a poszt-nemzeti kollektív identitások.”

⁴⁵ „Például egy demokratikus államnak, az Egyesült Államoknak érdekében állt, hogy a totalitárius államok „föllazítása” végett átmenetileg támogassa a globális televíziók térhódítását (Oroszország, Közép-Kelet-Európa, részben Kína), azonban a cél elérését követően már – az új nemzeti identitások kialakulása és megerősödése érdekében – inkább védené a korlátlan fogyasztás eszméjétől ezeket az országokat.”

⁴⁶ „Továbbá az a feltételezésük, hogy ezeknek az objektív kritériumoknak a megléte önmagában is automatikusan generál egy bizonyos nemzeti identitást.”

⁴⁷ „Görömbei András kiváló írása (Hungarológia 2000/3.) nemcsak méltányolja az "identity in progress" tapasztalatának bizonyos vonatkozásait, hanem számol is a következményeivel: "a magyarságtudománynak valóban elkerülhetetlenül szembe kell néznie a nemzeti identitás mindig keletkezésben lévő létmódjával és képződésének dialogikus jellegével egyaránt".”

⁴⁸ „Nem mondhatjuk azt sem, hogy a nem vallásos embereknek ne lehetne nemzeti identitástudatuk, bár kétségtelen, hogy a szekularizációs folyamat az identitástudat szerkezetének, a hovatartozás-tudat láncolatának egyik nagyon fontos elemét iktatja ki.”

⁴⁹ „Konkrétabban azt, hogy a vallás elutasítása nagy eséllyel egyúttal a nemzeti identitás elutasítását, vagy közömbös kezelést is jelenti, és az önmagát vallásosnak nyilvánító, illetve a gyakori templombajárársban, illetve imádkozásban megnyilvánuló vallásos magatartás főképpen a pozitív (érzelmi vagy „cselekvően vállalásos”) identitástípusokhoz kötődik.”

⁵⁰ „Vagyis a vallásosság az azok a kitüntetett esetei, amelyek a szokásosnál (hitben, vallási élményben, vallásgyakorlásban) aktívabb, mélyebb és gazdagabb vallásosságot jelentenek, általában a nemzeti identitástudatnak is mélyebb, pozitívabb és aktívabb formáival járnak együtt.”

⁵¹ „Úgy tűnik, Magyarországon az Akárki lojalitásáért folyó küzdelemben a globális fogyasztói identitásban érdekelt piaci erők egyelőre erőteljesebben, dinamikusabban jelennek meg a médiumok által, mint a nemzeti identitásban „érdekelt” állam és a civil szféra.”

⁵² „Természetes dolog, hogy a nemzeti identitás protektív eszméjének elmélyítése érdekében az államnak szüksége van az egyik legnagyobb hatású médium: a televízió erőteljes befolyásolására.”

⁵³ „Az is megkerülhetetlen kérdés, hogy vajon a nemzeti identitást a származás, a család, a szocializáció határozza-e meg, vagy teljesen szabadok vagyunk identitásunk választása kérdésében?”

⁵⁴ „Figyelemre méltó, hogy sok vegyes családban a szülők nem tudták vagy nem akarták egyértelműen meghatározni a gyermekek nemzeti identitását.”

⁵⁵ „A kultúrnemzetek azon csoportja esetében, ahol a nemzeti fejlődés sajátos akadályokba ütközött - mint amilyen a magyar nemzet is - a történelmi regényeknek megnövekedett szerepük van a nemzeti identitás formálásában.”

⁵⁶ „Ugyanakkor ezek a regények inkább az érzelmek, azonosulások révén hatnak a nemzeti identitásra, mintsem a nemzetről való tudás magasabb szintjén.”

⁵⁷ „A nemzeti identitás, a nemzeti tudat formálását a történelmi tudásra, az illúzióktól mentes és kritikai tudomány eredményeire kell építeni.”

⁵⁸ „A történelem feladatát elsősorban a nemzeti identitás, a nemzeti tudat formálásában láttam. A nemzeti identitás mellett egyre fontosabb lehet állampolgári és európai identitásunk hangsúlyozása.”

⁵⁹ „A mai emberek nemzeti identitását olyan beléjük sulykolt történelmi ismeretek támasztják alá, melyek célja a nemzeti lét létjogosultságának igazolása.”

⁶⁰ „Ebben a helyzetben a svábok magától értetődő természetességgel vették birtokba a befogadó Magyarország által fölkinált történelmi tudáskészletet, és saját nemzeti identitásuk részévé tették azt.”

⁶¹ „Nem az a fontos, hogy tényeken alapuló szövegeket tartsanak fenn, hanem az, hogy lényeges szerepet töltenek be a nemzeti identitás formálásában.”

⁶² „A modernizáció, a globalizáció nem bomlasztja fel a nemzeti identitásokat, de épp ezeknek a folyamatoknak köszönhetően megteremtődött a lehetősége annak, hogy konkurens identitáspolitikák vegyék fel a versenyt a nemzetiekkel.”

⁶³ „A nemzeti identitás gyengüléséhez azonban még egy lényeges tényező járul hozzá: míg a közvélemény lényegében a hatvanas évek után is nacionalista maradt, az amerikai eliteket a globalizáció folyamata elnemzetlenítette.”

⁶⁴ „A bevezető fejezetekben a szerző rámutat arra, hogy bármennyire a globalizáció korát éljük is, nem igazolódtak be az etnikai, nemzeti identitás háttérbe szorulásáról, eljelentéktelenedéséről szóló jóslatok, sőt ellenkezőleg: világszerte felerősödtek az etnikai és egyéb kisebbségek emancipációs törekvései, a kisebbségi jogok az emberi jogok tágabb kérdéskörébe ágyazva jelennek meg, a nyelvi és kulturális sokszínűség pedig megtartandó értéknek minősül”

⁶⁵ „A nemzeti identitást a politikai és kulturális elitek alakítják az általuk megteremtett vagy átalakított intézményrendszer révén.”

⁶⁶ „Ez utóbbi álláspont meglehetősen vitatható, amit maga Carr is érez, amikor, pozitív példaként, Lincoln nevezetes, háromperces gettysburgi beszédére hivatkozva a történelem politikai célú, a nemzeti identitás átformálására irányuló beszédét elemzi.”

⁶⁷ „Persze a nemzeti identitás sem homogén, a tartalma a nemzetállamon belüli politikai erők kulturális hegemoniateremtő képességén múlik.”

⁶⁸ „Az átmenetek, rendszerváltások együtt járnak a nemzeti identitás újra-meghatározásával és olyan intézmények létrehozásával, amelyek az új helyzetben is képesek az éppen időszerű identitás-elképzelést közvetíteni.”

⁶⁹ „Ugyanakkor vizsgálom a folyamatok, az intézmények szerepét a nemzeti, illetve kisebbségi identitás alakításában.”

⁷⁰ „A nemzeti identitás jelentősége Kelet-Közép-Európában, amely szorosan összefügg a kommunista rezsimek hosszantartó küzdelmeivel, amelyek a nacionalizmus (hivatalos) felszámolását és/vagy megnyilvánulásainak, jelképeinek (nem hivatalos) kisajátítását célozták, a romákra kettős módon hat.”

⁷¹ „Másképp olyan azonosulási mintákat is biztosítanak, amelyek hozzásegítik a csoporttagokat a pozitív nemzeti identitás kialakításához.”

⁷² „Konkrétan: a nemzeti identitás és a nacionalizmus kérdéskörével foglalkozunk. A 18. századtól, a romantika hatására, az elmúlt évtizedig a történészek ezt a kérdéskört saját identitásukból kiindulva kutatták.”